

**ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА, КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА****БІЛАС Я. Ю.,**аспірантка кафедри кримінального права
і кримінології*(Львівський національний університет
імені Івана Франка)*

УДК 343.8

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.6.36>**ПРОБАЦІЙНИЙ НАГЛЯД: НОВИЙ ВИД ОСНОВНОГО ПОКАРАННЯ
В УКРАЇНІ І НЕНОВИЙ ВИД ОСНОВНОГО ПОКАРАННЯ
В ЛАТВІЙСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ**

У статті наводиться порівняльне дослідження нормативного регулювання та практики застосування пробаційного нагляду як виду основного покарання в Україні та Латвійській Республіці. Вказується, що вибір зазначеної країни в якості прикладу для запозичення досвіду є не випадковим, а зумовленим належністю Латвійської Республіки до Європейського Союзу, романо-германської правової сім'ї та пострадянським характером розвитку законодавства. Розкривається генеза інституту пробації у національному законодавстві Латвійської Республіки, організаційна структура і роль служби пробації в рамках пенітенціарної системи країни. Наголошено, що в основі пробаційної системи Латвійської Республіки покладено принцип – кривдник не втрачається для суспільства, держава несе відповідальність за кожного члена свого суспільства. Зазначається про позитивний досвід застосування пробаційного нагляду як додаткового покарання, який полягає у тому, що особа, яка відбула основне покарання, додатково до отриманих впродовж відбуття основного виду покарання заходів ресоціалізації, отримує повноцінну підтримку від органів пробації задля кращого повернення в суспільство. На цій підставі запропоновано внесення змін до Кримінального кодексу України, які б передбачали можливість призначення пробаційного нагляду як додаткового покарання. Також вказується на позитивний досвід Латвійської Республіки в питанні визначенні обов'язків, які покладаються на засуджену до покарання у виді пробаційного нагляду особу. Наголошується на необхідності внесення до кримінального закону змін, якими було б покладено на суд обов'язок призначати як заходи наглядового, так і соціально-виховного характеру, застосовуючи основне покарання у виді пробаційного нагляду. Зазначається, що національне законодавство Латвійської Республіки передбачає можливість скасування покарання у виді пробаційного нагляду чи скорочення строку його відбуття за наявності встановлених законом вимог шляхом прийняття судом відповідного рішення за клопотанням Державної служби пробації. Водночас, український інститут покарання у виді пробаційного нагляду такої можливості не передбачатиме. У зв'язку з цим запропоновано передбачити таку можливість і у вітчизняному законодавстві.

Ключові слова: пробаційний нагляд, основний вид покарання, пробаційні обов'язки, ресоціалізація, покарання без ізоляції.

Bilas Ya. Yu. Probation supervision: a new type of basic punishment in Ukraine v. a not new type of basic punishment in the countries of the European Union

The article presents a comparative study of the normative regulation and practice of application of probation supervision as a type of the main punishment in Ukraine and the Republic of Latvia. It is indicated that the choice of this country as an example for borrowing experience is not accidental, but due to the affiliation of the Republic of Latvia to the European Union, the Romano-Germanic legal family and the post-Soviet nature of the development of legislation. The genesis of the institution of probation in the national legislation of the Republic of Latvia, the organizational structure and role of the probation service within the penitentiary system of the country are revealed. It is emphasized that the probation system of the Republic of Latvia is based on the principle that the offender is not lost to society, the state is responsible for each member of its society. It is noted about the positive experience of applying probation supervision as an additional punishment, which consists in the fact that a person who has served the main sentence, in addition to the resocialization measures received during serving the main type of punishment, receives full support from the probation authorities for a better return to society. On this basis, it is proposed to amend the Criminal Code of Ukraine, which would provide for the possibility of appointing probation supervision as an additional punishment. It also points to the positive experience of the Republic of Latvia in determining the obligations imposed on a person sentenced to punishment in the form of probation supervision. Emphasis is placed on the need to amend the criminal law, which would impose on the court the obligation to appoint both supervisory and socio-educational measures, applying the main punishment in the form of probation supervision. It is noted that the national legislation of the Republic of Latvia provides for the possibility of cancelling a sentence in the form of probation supervision or reducing the term of its serving in the presence of statutory requirements by making an appropriate decision by the court at the request of the State Probation Service. At the same time, Ukrainian institution of punishment in the form of probation supervision will not provide for such a possibility. In this regard, it is proposed to provide for such a possibility in the domestic legislation.

Key words: *probation supervision, the basic type of punishment, probation duties, resocialization, punishment without isolation.*

Вступ. Із запровадженням в національне законодавство інституту пробації в науці та практиці велися дискусії щодо можливості застосування вказаного інституту в механізмі виправлення та ресоціалізації осіб, засуджених за вчинення кримінальних правопорушень. Відтак були внесені зміни до вітчизняного кримінального закону, якими передбачалась роль пробації після звільнення засуджених осіб від відбування покарання. Однак на цьому, розширюючи межі застосування інституту пробації у кримінальному праві, законодавець не зупинився, і надалі Верховною Радою України було прийнято Закон України № 3342-IX «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань» (далі – Закон України № 3342-IX). Ним було запроваджено новий вид покарання – пробаційний нагляд, який широко застосовується в європейських країнах, зокрема Латвійській Республіці, досвід якої може бути корисним для нашої практики.

Постановка завдання. Проблемам розвитку та функціонування інституту пробації в Україні, зокрема його кримінально-правовим аспектам, присвячені праці таких вітчизняних вчених, як В. М. Дрьомін, М. І. Хавронюк, Б. М. Телефанко. Досвід правового регулювання зазначеного соціально-правового явища в країнах Європи, зокрема Латвійській Республіці, окремо висвітлювався О. В. Лисодєдом. Разом з тим, залишається невисвітленою

проблематика можливого запозичення досвіду Латвійської Республіки у правове регулювання та практику застосування пробаційного нагляду як основного виду покарання у світлі останніх законодавчих змін.

Результати дослідження. 23 серпня 2023 року Президент України підписав Закон України № 3342-ІХ «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань», який набере чинності 28 березня 2024 року [8]. Вказаним Законом України № 3342-ІХ доповнено, *inter alia*, Розділ Х Кримінального кодексу України «Покарання та його види». Так, перелік видів покарань, закріплений у ст. 51 КК України, доповнено пунктом 7¹) *пробаційний нагляд*. Поряд із тим, пробаційний нагляд було віднесено до переліку основних видів покарань.

Відповідно до п. 3 ч. 1 Закону України № 3342-ХІ, *покарання у виді пробаційного нагляду полягає в обмеженні прав і свобод засудженого, визначених законом і встановлених вироком суду, із застосуванням наглядових та соціально-виховних заходів без ізоляції від суспільства*.

Варто зауважити, що інститут основного виду покарання у виді пробаційного нагляду є новим для правової системи України. Відтак для передбачення можливості розвитку інституту основного покарання у виді пробаційного нагляду, вважаємо за доцільне проаналізувати досвід застосування такого виду покарання у Латвійській Республіці. Вибір країни для порівняння не є випадковим, а обумовлений належністю Латвійської Республіки до країн-членів Європейського Союзу, романо-германської правової сім'ї та пострадянським характером розвитку законодавства. Тому такий досвід кримінально-правового регулювання пробації є цінним для розбудови національного інституту.

Початок розвитку системи пробації в Латвійській Республіці, можна віднести до першого періоду її умовної незалежності (1918–1940 рр.), коли була запроваджена допомога ув'язненим і умовні вироки. Згодом за радянської влади існували деякі громадські санкції та заходи, як-от умовні терміни, виправні роботи та дострокове звільнення з ув'язнення [1]. Варто зауважити, що таке ж правове регулювання було і на території Української Радянської Соціалістичної Республіки (територія України в складі Союзу Радянських Соціалістичних Республік).

Розвиток системи пробації в її західноєвропейському розумінні відбувся після того, як Латвійська Республіка відновила свою незалежність у 1991 році [4].

Термін «пробація» (*probācija*) з'явився в Кримінально-виконавчому кодексі Латвійської Республіки у редакції від 14 жовтня 1998 р. Редакція передбачала внесення поправок задля створення Служби пробації, основним завданням якої була допомога особам, звільненим з місць позбавлення волі.

Згодом, Канадське агентство міжнародного розвитку фінансувало кілька проектів у сфері кримінального правосуддя з 1998 по 2004 роки, включаючи експертизу щодо розробки нового Закону про кримінальний процес та Закону про Державну службу пробації. За результатами розробок, у жовтні 2003 року було створено Державну службу пробації. Варто зауважити, що такий розвиток системи пробації був також необхідним у аспекті входу Латвійської Республіки до складу Європейського Союзу 1 травня 2004 року [7].

Державна служба пробації Латвійської Республіки є установою під наглядом Міністра юстиції, яка діє на підставі Закону Латвійської Республіки «Про Національну службу пробації», прийнятого Сеймом 18 грудня 2003 року, який набрав чинності з 1 січня 2004 року, та відповідно до Постанови Кабінету Міністрів № 1010 «Положення про Державну службу пробації» від 27 грудня 2005 року [6].

У світлі вказаного, варто зауважити, що хоч Україна мала такі ж вихідні дані як і Латвійська Республіка, однак інститут пробації в Україні веде відлік свого правового розвитку лише від 5 лютого 2015 року, коли Верховна Рада України прийняла Закон України «Про пробацію» [9].

Державна служба пробації покликана сприяти запобіганню злочинності в країні, забезпечувати якісне виконання та координацію відбутих у суспільстві покарань, розвантажувати

роботу інших правоохоронних органів. Створення Національної служби пробації стало свідченням того, що пенітенціарна система в країні не має характеру помсти. В основі пробації став принцип того, що кривдник не втрачається для суспільства та держава бере на себе відповідальність за членів свого суспільства.

На підтвердження цього, Латвійська Республіка внесла інститут пробаційного нагляду до переліку видів покарань за вчинення кримінальних правопорушень.

Державна служба пробації відіграє важливу роль у розбудові системи призначення та виконання кримінальних покарань, метою якої є створення системи, в якій існують як покарання з ізоляцією від суспільства, так і без неї.

Варто зауважити, що як і в національному законодавстві, заходи пробації можуть бути застосовані до широкого кола суб'єктів пробації. Так, у п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону Латвійської Республіки “Valsts probācijas dienesta likum” подано визначення поняття клієнта пробації, як: особа, яка вчинила кримінальне правопорушення і письмово дала згоду на участь у процесі врегулювання з потерпілим; особа, щодо якої суд, прокурор або адміністрація пенітенціарної установи вимагали звіт про оцінку; особа, стосовно якої кримінальне провадження припинено з умовним звільненням від кримінальної відповідальності; особа, засуджена до умовно-дострокового звільнення; особа, звільнена умовно-достроково до відбуття покарання; особа, до якої застосовано кримінальне покарання — пробаційний нагляд (тут і далі виділено курсивом автором); особа, до якої застосовано кримінальне покарання або примусовий захід виховного характеру – громадські роботи; особа, до якої застосовано примусовий захід виховного характеру – дотримання випробувального терміну [5].

Покарання у виді пробаційного нагляду передбаченого у Законі Латвійської Республіки “Krimināllikums” (Кримінальний кодекс) [2]. Так, відповідно до ч. 1 ст. 36 згаданого Закону, до основних видів покарань законодавець відніс, *inter alia*, пробаційний нагляд. Поряд із тим, пробаційний нагляд є і серед переліку додаткових видів покарань (ч. 2 ст. 36 Закону Латвійської Республіки “Krimināllikums”)

Пробаційний нагляд як основний або додатковий вид покарання полягає у примусовому залученні особи до заходів з корекції соціальної поведінки та соціальної реабілітації, що відповідають її віку, психологічним особливостям та рівню розвитку.

Пробаційний нагляд як основне покарання може застосовуватися лише у випадках, зазначених у спеціальному пункті Закону Латвійської Республіки “Krimināllikums”, на строк від одного року до п'яти років. У випадку ж призначення пробаційного нагляду як додаткового покарання, то таке може застосовуватися лише разом з позбавленням волі у випадках, зазначених у спеціальному пункті Закону Латвійської Республіки “Krimināllikums”, на строк від одного року до трьох років. У випадках, спеціально передбачених спеціальним пунктом Закону Латвійської Республіки “Krimināllikums”, особа може бути піддана пробаційному нагляду як додатковому покаранню також на довший строк, але не більше п'яти років. Пробаційний нагляд як додаткове покарання розпочинається після відбування покарання у виді позбавлення волі.

Застосування пробаційного нагляду як додаткового покарання після відбуття основного не має аналогів у національному законодавстві. Відповідно до правового регулювання пробаційного нагляду в Україні, заходи пробації можуть бути застосовані лише у часових межах призначеного особі покарання і не можуть бути призначені на довший період.

Підсумовуючи зазначимо, що у випадку із призначенням пробаційного нагляду у Латвійській Республіці як додаткового покарання, варто звернути увагу на позитивний момент такого покарання: особа, яка відбула основне покарання, додатково до здійснених/ проведених у процесі відбуття основного виду покарання заходів ресоціалізації, отримує повноцінну підтримку від органів пробації задля кращого повернення в суспільство. Таким чином, держава турбується про осіб, які на певний час перебували в ізоляції від суспільства. Хоч держава проводить заходи ресоціалізації в установах виконання покарання, поряд із тим, вона допомагає реалізувати здобуті теоретичні навички повернення в суспільство на практиці.

Порядок виконання покарання у виді пробаційного нагляду у Латвійській Республіці описаний у главі двадцять четвертій “А” Latvijas Sodū izpildes kodekss (Кримінального виконавчого кодексу) [3]. У згаданому Кодексі законодавцем виділено два переліки обов’язків для осіб, засуджених до пробаційного нагляду. Перший перелік, у кількості 6 обов’язків, визначений у статті 138⁴ Latvijas Sodū izpildes kodekss, та є категорією обов’язків, які автоматично покладаються на особу, засуджену судом до пробаційного нагляду. Поряд із тим, стаття 138⁶ Latvijas Sodū izpildes kodekss містить перелік обов’язків, які мають бути додатково визначені посадовою особою Державної служби пробації для особи, засудженої до пробаційного нагляду. Так, посадова особа може визначити один або декілька із переліку 12 обов’язків. У світлі наведеного варто звернути увагу на суб’єкта призначення обов’язків: 6 із них є обов’язковими та призначаються судом за результатом розгляду ним справи; один або декілька додаткових обов’язків мають бути обов’язково призначені, однак визначені посадовою особою Державної служби пробації.

Поряд із тим, національний законодавець у Законі України № 3342-ІХ визначив: перелік із 3 обов’язкових обов’язків, які автоматично мають бути покладені на особу задля належного виконання нею покарання у виді пробаційного нагляду; перелік із 5 додаткових обов’язків, які можуть бути призначені на розсуд суду. Варто зауважити, що саме суд матиме право покласти на засудженого до пробаційного нагляду додаткові обов’язки. Нижче наведено повний перелік обов’язків, які можуть бути призначені засудженому до покарання у виді пробаційного нагляду відповідно до національного законодавства в Латвійській Республіці та Україні (таблиця 1).

Таблиця 1

Обов’язки, які можуть бути призначені засудженому до пробаційного нагляду

Категорія 1	Латвійська Республіка 2	Україна 3
Обов’язки, які автоматично покладаються судом при призначенні покарання у виді пробаційного нагляду	виконувати обов’язки та законні вимоги, встановлені посадовими особами Державної служби пробації;	періодично з’являтися для реєстрації до уповноваженого органу з питань пробації;
	з’являтися до територіального підрозділу Державної служби пробації у строк, визначений посадовою особою Державної служби пробації;	повідомляти уповноважений орган з питань пробації про зміну свого місця проживання, роботи або навчання;
	інформувати посадову особу Державної служби пробації про її місце проживання, робоче місце або навчальний заклад, а також невідкладно повідомляти про її зміну;	не виїжджати за межі України без погодження з уповноваженим органом з питань пробації.
	отримувати від Державної служби пробації дозвіл на виїзд з місця проживання на строк більше 15 днів;	
	подавати інформацію посадовим особам Державної служби пробації щодо виконання зазначених обов’язків;	
	подавати інформацію щодо джерел існування посадовим особам Державної служби пробації.	

Продовження таблиці 1

1	2	3
Обов'язки, які можуть бути призначені додатково	дотримуватись заборони залишати місце проживання у визначений час доби;	використовувати електронний засіб контролю і нагляду та проживати за вказаною у рішенні суду адресою;
	виконувати заборону на зміну місця проживання без згоди Державної служби пробачії;	дотримуватись встановлених судом вимог щодо вчинення певних дій, обмеження спілкування, пересування та проведення дозвілля;
	дотримуватись заборони перебування в певних громадських місцях;	працевлаштуватися або за направленням уповноваженого органу з питань пробачії звернутися до органів державної служби зайнятості для реєстрації як безробітного та працевлаштуватися, якщо йому буде запропоновано посаду (роботу);
	дотримуватись заборони на спілкування з певними людьми;	виконувати заходи, передбачені пробачійною програмою;
	дотримуватись заборони залишати певну адміністративну територію без дозволу Державної служби пробачії;	пройти курс лікування від наркотичної, алкогольної залежності, розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин або захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб.
	дотримуватись заборони на вживання спиртних, наркотичних чи інших одурманюючих речовин;	
	дотримуватись маршруту пересування, узгодженого з посадовими особами Державної служби пробачії;	
	брати участь в одній або декількох програмах пробачії;	
	дотримуватись заборони на придбання, носіння або зберігання певних предметів;	
	виконувати заборону наближатися до конкретних об'єктів, місць чи установ;	
	відвідувати спеціаліста, призначеного Державною службою пробачії, для вирішення завдань криминогенного характеру, якщо особа, засуджена до пробачійного нагляду, згодна оплатити додаткові витрати, пов'язані з таким візитом, або це не спричиняє додаткових витрат для особи, засудженої до пробачійного нагляду, та виконувати доручення спеціаліста;	
	виконувати вказівки Державної служби пробачії, спрямовані на здобуття законних засобів до існування або вирішення побутових питань у соціально прийнятний спосіб.	

Аналізуючи переліки обов'язкових та додаткових обов'язків при призначенні покарання у виді пробаційного нагляду в Україні та Латвійській Республіці (таблиця 1), варто вказати на їх відповідність принципам Правил Ради Європи про пробацію [11].

Поряд із цим, обов'язки, визначені законодавцем Латвійської Республіки, є більш деталізованими та пов'язаними як з наглядовими, так і з виховними функціями.

При аналізі ж обов'язків, які визначив національний законодавець, відразу варто звернути увагу на характер заходів, які вказані у визначенні поняття покарання у виді пробаційного нагляду, де зазначено про наглядові та соціально-виховні заходи. Однак відповідно до наведеного вище, можемо зробити висновок про те, що законодавець поклав на суд обов'язок лише щодо призначення заходів наглядового характеру, та залишив на розсуд суду призначення заходів соціально-виховного характеру. За таких умов, на нашу думку, було би закономірним призначення судом в обов'язковому порядку як заходів наглядового характеру, так і заходів соціально-виховного характеру (обмеження у спілкуванні з певним колом осіб, заборона вживання спиртних напоїв тощо).

Варто також зауважити, що після прибуття до Державної служби пробації Латвійської Республіки, та під час пробаційного нагляду засуджений не може перебувати у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом алкогольних, наркотичних чи інших одурманюючих речовин. Натомість у Законі України № 3342-ІХ така заборона не передбачена, а знайшла своє втілення у додатковому обов'язку, який суд може обрати для засудженого (*пройти курс лікування від наркотичної, алкогольної залежності*). Враховуючи негативний вплив на особу, перебування в стані будь-якого сп'яніння не є можливим при виправленні такої особи, відтак така заборона може бути доречною при удосконаленні інституту покарання у виді пробаційного нагляду. Слід також зауважити, що заборона перебувати у будь-якому стані сп'яніння має стати додатковим обов'язком, оскільки лікування від будь-якого виду залежності не виключає можливість перебування особи у стані сп'яніння.

Підсумовуючи, варто зауважити також і про суб'єкта призначення таких обов'язків. Правове регулювання Латвійської Республіки передбачає розділення повноважень при призначенні пробаційних обов'язків, таким чином основні обов'язки призначаються судом, а посадова особа органу пробації наділена повноваженнями додатково визначити один чи декілька із переліку дванадцяти додаткових обов'язків. Таке розподілення дискреції, на наш погляд, є цілком виправданим, оскільки надає частину повноважень органу пробації для забезпечення можливості індивідуалізувати покарання для особи. Таким чином, орган пробації залучається до призначення покарання на рівні із судом. В Україні лише суд наділений повноваженнями щодо призначення як основних, так і додаткових обов'язків при призначенні покарання у виді пробаційного нагляду. Таким чином орган пробації займається лише виконанням призначених судом обов'язків, а не індивідуалізацією призначеного покарання в частині визначення конкретних обов'язків, які слід покласти на засудженого з метою його виправлення.

Наприкінці також варто зауважити, що інститут основного виду покарання у виді пробаційного нагляду є новим для правової системи України, відтак варто все ж дочекатись практичного його застосування. Можливо, суди виправлять неточність законодавця та призначатимуть обов'язки при покаранні у виді пробаційного нагляду із обох переліків із обов'язковим проходженням програми лікування від алкогольної, наркотичної чи будь-якої іншої залежності.

Заключною частиною характеристики покарання у виді пробаційного нагляду є можливість його скорочення або скасування. Посадова особа Державної служби пробації Латвійської Республіки може повністю або частково скасувати зазначені у вироку обов'язки, якщо під час нагляду встановить, що: 1) зазначені обов'язки вже не є необхідними для вирішення проблем криміногенного характеру та соціально-психологічних потреб особи, засудженої до пробаційного нагляду; 2) особа, засуджена до позбавлення волі, з поважних причин більше не може виконувати зазначені обов'язки. За клопотанням Державної служби пробації суд може скасувати пробаційний нагляд або скоротити його строк, якщо особа, засуджена до

пробаційного нагляду, відбула половину встановленого строку покарання, зразково виконує обов'язки, співпрацювала з Державною службою пробації у вирішенні виявлених проблем криміногенного характеру та досягненні соціально підтримуваних цілей.

В Україні при розробці змін було запропоновано можливість умовно-дострокового звільнення від відбування покарання у виді пробаційного нагляду, однак на особу були би покладені фактично ті ж самі обов'язки. Тому законодавець відмовився від такої ідеї і наразі інститут покарання у виді пробаційного нагляду в Україні не передбачає такої можливості.

Відтак досвід Латвійської Республіки у сфері кримінально-правового регулювання пробації вартий уваги українського законодавця. Можливість повного або часткового скасування покладених судом при пробаційному нагляді обов'язків може стати альтернативою умовно-дострокового звільнення від відбування покарання у випадку із пробаційним наглядом. Часткове зменшення покладених обов'язків матиме на меті заохочення засудженого, оскільки буде демонструвати схвальну оцінку його старань органом пробації, і водночас забезпечуватиме відбування призначеного покарання, оскільки засуджений продовжуватиме виконувати визначені обов'язки.

Висновки

1. Після прийняття Верховною Радою України Закону № 3342-IX в українську правову систему було запроваджено новий вид основного покарання – пробаційний нагляд, досвід правового регулювання та практики застосування якого у європейських країнах, зокрема Латвійській республіці, може бути корисним для України.

2. У Латвійській Республіці функціонує Державна служба пробації, яка покликана сприяти запобіганню злочинності в країні, забезпечувати якісне виконання та координацію відбутих у суспільстві покарань, а також розвантажити роботу інших правоохоронних органів. Позитивний досвід її діяльності можна запозичити у процедуру застосування пробаційного нагляду в Україні.

3. Латвійське кримінальне законодавство передбачає можливість застосування пробаційного нагляду в якості як основного покарання, так і додаткового, яке особа починає відбувати після закінчення строку застосування основного виду покарання. Позитивним моментом у даному випадку є те, що особа, поряд із заходами ресоціалізації, які вона одержала впродовж відбуття основного покарання, додатково отримує повноцінну підтримку від органів пробації з метою кращого повернення в соціум.

4. Українському законодавцю доцільно передбачити право посадових осіб органів пробації поряд з судом на власній розсуд встановлювати перелік обов'язків, що покладаються на засудженого при застосуванні щодо нього покарання у виді пробаційного нагляду, так як це передбачено кримінальним законом Латвійської Республіки.

5. Застосовуючи покарання у виді пробаційного нагляду, уповноважені органи Латвійської Республіки зобов'язані визначати як обов'язки наглядового характеру, так і соціально-виховного. Однак, в Україні покладення обов'язків соціально-виховного спрямування є дискрецією суду. Відтак, на наш погляд, доцільно було б зобов'язати суд визначати й соціально-виховні обов'язки й покласти їх виконання на особу, засуджену до покарання у виді пробаційного нагляду.

6. Латвійське кримінальне законодавство встановлює можливість скасування судом покарання у виді пробаційного нагляду або скорочення строку його відбування за наявності передбачених умов та за клопотанням посадової особи Державної служби пробації. У той час, такого ж механізму останні законодавчі зміни в Україні не передбачають. На наше переконання, українському законодавцю доцільно розглянути можливість запровадження аналогічного механізму і в національне право.

Список використаних джерел:

1. A.M. van Kalmthout, J. Roberts, S. Vinding (2003) 'Probation and Probation Services in the EU accession countries'. pp. 185–189.

2. Krimināllikums. URL: <https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums> (дата звернення: 30.11.2023).
3. Latvijas Sodū izpildes kodekss. URL: <https://likumi.lv/ta/id/90218-latvijas-sodu-izpildes-kodekss> (дата звернення: 30.11.2023).
4. The European Organisation for Probation. Probation in Europe. Latvia. Edited by Anton van Kalmthout and Ioan Durnescu. URL: <https://www.cep-probation.org/wp-content/uploads/2018/10/Probation-in-Europe-2013-Chapter-Latvia.pdf>. (дата звернення: 30.11.2023).
5. Valsts probācijas dienesta likums. URL: <https://likumi.lv/ta/id/82551-valsts-probācijas-dienesta-likums> (дата звернення: 30.11.2023).
6. Valsts probācijas dienests. URL: <https://www.vpd.gov.lv/lv/valsts-probācijas-dienests> (дата звернення: 30.11.2023).
7. Висновки щодо дотримання Латвією вимог про відповідність законодавства на вступ до Європейського Союзу. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=LEGISSUM:e22104> (дата звернення: 30.11.2023).
8. Закон України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань». *Офіційний вісник України* 2023. № 91. С. 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3342-20#Text> (дата звернення 30.11.2023).
9. Про пробацію: Закон України від 05 лютого 2015 року № 160-VII *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (дата звернення: 30.11.2023).
10. Кримінальний кодекс України/ *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 30.11.2023).
11. Рекомендація СМ/Рес (2010)1 Комітету Міністрів державам – членам про Правила Ради Європи про пробацію (Прийнята Комітетом Міністрів 20 січня 2010 року). URL: <https://rm.coe.int/16806f4097> (дата звернення: 30.11.2023).

